

Jolanta Kulpińska

Institut des Sciences Sociales du Travail w Paryżu

Przegląd Socjologiczny / Sociological Review 14/1, 165-167

1960

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W pytaniach kwestionariuszy na każdym kroku stosuje się skale, szeregujące opinię według zwiększającego się stopnia natężenia; najczęściej w użyciu jest skala siedmiopunktowa (środkowy punkt oznacza opinię obojętną — 3 punkty w lewo mierzą intensywność opinii negatywnej, 3 punkty na prawo — pozytywnej).

Z Instytutem utrzymują ścisły kontakt dwaj specjaliści z Wydziału Socjologicznego: prof. O. N. Larsen (opinia publiczna, komunikacja i kultura masowa w USA) i prof. G. Lundberg (metodologia badań społecznych, zagadnienie praw socjologicznych).

Poza Waszyngtońskim Instytutem Opinii Publicznej, w ramach Wydziału Socjologii na Uniwersytecie w Seattle, istnieje jeszcze założone w 1948 roku Office of Population Research, pod kierunkiem prof. C. F. Schmidta. Prowadzi się tam badania w zakresie demografii i ekologii ludzkiej, głównie na terenie Stanu Waszyngton i miasta Seattle.

Zygmunt Gostkowski

INSTITUT DES SCIENCES SOCIALES DU TRAVAIL W PARYŻU

Institut des Sciences Sociales du Travail w Paryżu został utworzony w 1951 roku z inicjatywy Uniwersytetu Paryskiego i Ministerstwa Pracy. ISST ma na celu prowadzenie badań zagadnień społecznych związanych z pracą, w szczególności w przemyśle, oraz organizowanie nauczania w zakresie tej problematyki. ISST składa się z dwu sekcji: „Badania”, pod dyrekcją profesora Jean Stoetzela i „Nauczania” pod dyrekcją profesora Paula Durand.

Studia w ISST trwają 2 lata i są zwykle związane z nauką na Wydziale Prawa lub Wydziale Humanistycznym. Ich ukończenie daje tytuł radcy pracy i prawo do wykonywania zawodu o tej samej nazwie. Program studiów przewiduje wykłady, seminaria, prace seminaryjne, praktykę pracy w przedsiębiorstwie przemysłowym oraz udział w badaniach (na II roku). Wykładane przedmioty to ekonomia pracy, psychosocjologia przemysłowa, prawo pracy, medycyna, organizacja i administracja przemysłu, statystyka, demografia, psychotechnika, zagadnienia ruchu robotniczego i syndykalnego oraz zagadnienia warunków życia i pracy robotników.

Sekcja „Badań” słabo zresztą związana z sekcją „Nauczania”, prowadzi od 1954 roku badania w zakresie socjologii przemysłu, psychologii społecznej przedsiębiorstwa czy — najszerzej — w zakresie problematyki społecznej pracy. Można wyróżnić kilka aspektów programu badań ISST: 1. zagadnienia techniczne, 2. zagadnienia organizacji społecznej, w jakiej człowiek pracuje, a mianowicie stosunki między grupami, system kierowania, problem „klimatu” przedsiębiorstwa, 3. zagadnienia warunków pracy i miejsca pracownika w przedsiębiorstwie, 4. zagadnienia społeczne, charakterystyczne dla społeczeństwa zindustrializowanego.

W ramach tego programu prowadzone są badania głównie za pomocą ankiet w dobranej próbie reprezentatywnej.

„Postawa robotników hutnictwa wobec zmian technicznych”. Taki tytuł nosi sprawozdanie z badań prowadzonych w Lorraine przez J. Dofny, C. Durand, J. D. Reynaud i A. Touraine. Przedmiotem badań była analiza procesu pracy przed i po wprowadzeniu zasadniczych zmian w metodzie produkcji i organizacji pracy oraz postawy robotników wobec tych zmian i postępu technicznego w ogóle. Badania prowadzono metodą obserwacji, wywiadów wśród około 200 robotników, analizy dokumentów itp.¹

¹ Drukowane publikacje z tych badań to przede wszystkim wygłoszony na III Kongresie Socjologicznym w Amsterdamie referat J. D. Reynaud i A. Touraine, *Les ouvriers de la siderurgie et le progrès technique*, Actes du Congrès, t. II, s. 97—106.

W ramach tej samej problematyki mieści się prowadzona obecnie przez A. Wilnera i C. Durand analiza roli robotników w produkcji w trzech różnych typach techniki i konfrontacja tej roli z systemem wynagrodzenia i z postawami robotników wobec powyższych problemów.

W innej serii badań znajdujemy już ukończone lub kontynuowane prace Michel Croziera i grupy badaczy nad postawami urzędników i ich miejscem w organizacji administracji. W latach 1955—1956 przeprowadzono studia w przedsiębiorstwie ubezpieczeniowym na temat zachowań w pracy, integracji personelu, postaw społecznych i kulturalnych urzędników różnych kategorii. Praca jest oparta na obserwacji bezpośredniej oraz wywiadach próbki reprezentacyjnej złożonej ze 100 pracowników².

Niemal w tym samym czasie M. Crozier przeprowadził ankietę w organizacji administracyjnej o charakterze przemysłowym w 3 fabrykach tytoniu (które są podległe administracji państwowej). Przedmiotem ankiety były postawy wobec pracy różnych grup pracowników, a mianowicie robotników, niższego i średniego nadzoru oraz dyrekcji a także stosunki między tymi grupami.

Aktualnie prowadzone są badania wśród urzędników ubezpieczeniowych. Mianowicie chodzi o zanalizowanie zagadnienia adaptacji jednostki w grupie roboczej, porównanie z tego punktu widzenia różnych grup i różnych przedsiębiorstw. Studium obejmuje problematykę stosunków urzędników z kierownictwem oraz postawy społeczne, to znaczy poczucie przynależności do grup społecznych, stosunek do innych grup, poczucie dystansu społecznego. Dobrano 50 grup pracowników, należących do 5 różnych kategorii zawodowych w 10 towarzystwach ubezpieczeniowych Paryża.

Podobną problematykę postaw różnych grup socjalno-zawodowych wobec pracy i stosunków w przedsiębiorstwie opracowuje Odile Benoit i Marc Maurice. Ankieta dotyczy pracowników dużej fabryki metalowej w południowo-wschodniej części Francji. Wywiady przeprowadzono w godzinach pracy z dobraną próbką reprezentacyjną wszystkich kategorii personelu.

J. R. Tréanton przeprowadził badania wśród 300 emerytowanych pracowników na temat ich przystosowania się do przerywania aktywności zawodowej³. W dalszym ciągu studiuje on sytuację w pracy i stosunek do postępu technicznego starych wiekiem i stażem pracowników nadzoru.

Grupa pracowników Instytutu (A. Catrice, J. R. Reynaud i Beauregard) przeprowadza wielkie badania postaw wobec ubezpieczeń społecznych, obejmujące 4500 ubezpieczonych w wieku 20—60 lat według trzech kategorii społeczno-zawodowych: robotnicy, urzędnicy i kadra kierownicza. Do zasadniczych problemów ankiety należą takie pytania jak: co widzą ubezpieczeni o ubezpieczeniach społecznych, jak oceniają obecny system, jaki wpływ ma instytucja ubezpieczeń na zachowanie ekonomiczne ubezpieczonych itp.

Ostatnią wreszcie pozycją w realizowanym aktualnie programie badań Instytutu jest ankieta M. Leplatre o zachowaniu w pracy i postawach młodocianych pracowników (poniżej 18 lat) wobec perspektyw zawodowych i społecznych. Próbką badana obejmuje 300 młodych robotników dobranych w przedsiębiorstwach, w ośrodkach zdrowia, na kursach zawodowych i w ośrodkach szkolenia zawodowego.

² M. Crozier, P. Guetta, *Les recherches sur les attitudes au travail dans les organisations industrielles et administratives*, „Revue Française du Travail”, 1958, nr 1.

³ *La recherche sur l'adaptation à la retraite chez les vieillards de la région parisienne*, „Revue Française du Travail”, 1958, nr 1.

Pierwsze rezultaty badań Instytutu były przedmiotem dyskusji na konferencji zorganizowanej przez Instytut 18 i 19 stycznia 1957 roku w Paryżu i opublikowane w *Revue Française du Travail* 1958, nr 1.

Jak się wydaje przeprowadzane lub opracowywane aktualnie studia mają na celu nagromadzenie według ścisłych naukowych kryteriów materiałów dla bardziej ogólnej i syntetyzującej pracy. Sprawozdania dotychczasowe noszą charakter opisowy i tymczasowy, każda zaś rozpoczęta ankieta wyraźnie nawiązuje do już zebranego materiału. Ideą przewodnią tej pracy jest analiza różnych grup społecznych (zawodowych, kulturalnych), różnych ich postaw wobec pracy i postępu technicznego, analiza miejsca jednostki i grupy w środowisku pracy.

Jolanta Kulpińska

Z PRAC WĘGIERSKICH FOLKLORYSTÓW. KSIĄŻKA POŚWIĘCONA WĘGIERSKIM WĘDROWNYM ROBOTNIKOM ZIEMNYM

W krajach, w których socjologia nie jest oddzielną, akademicką dyscypliną, często można spotkać się z pracami badawczymi o wyraźnie socjologicznym charakterze. Do prac takich należą między innymi badania prowadzone w ciągu kilku lat przez młodego etnografa węgierskiego — Imre Katona w katedrze Folklorystyki Uniwersytetu w Budapeszcie kierowanej przez prof. dr Gyula Ortutaya. Przedmiotem badań byli węgierscy wędrowni robotnicy ziemni — *kubikos* (czyt. kubikosz). Wyniki swoich poszukiwań I. Katona przedstawia w książce *A megyar kubikosok élete* (Budapest 1957, s. 129).

Kubikos to wędrujący robotnik sezonowy, posiadający własne narzędzia pracy w postaci przede wszystkim taczki, łopaty i kilofa. Robotnik wynajmujący się do wszystkich prac przy budowie dróg — wodnych, kołowych i kolejowych.

Książka obejmuje krótki wstęp i pięć rozdziałów. Pierwszy z nich oparty jest na materiałach archiwalnych i dotyczy genezy *kubikos*, drugi zawiera opis ich kultury materialnej (narzędzi pracy i warunków życia), trzeci dotyczy folkloru *kubikos*. Rozdziały IV i V, obydwa bardzo krótkie, omawiają zmiany, które wprowadza do życia *kubikos* cywilizacja techniczna, zmiany zachodzące w sytuacji, gdy do prac przy budowie wszelkich dróg zaczęto używać dźwigi, transportery, taśmy, traktory. Krótkie zakończenie, spis informatorów, pozycji bibliograficznych (przeważnie artykułów) oraz 28 fotografii dopełniają całości książki.

Kubikosze, to grupa zawodowa wykrystalizowana ostatecznie w okresie kapitalizmu. Składają się na nią często ludzie, którzy próbowali wejść do różnych zawodów, lecz którym się to nie powiodło. Chcieli zostać, na przykład murarzami, ale nie zdobyli odpowiednich kwalifikacji i nimi nie zostali, choćby z tego względu, że w budownictwie wskutek stałego postępu techniki, chłonność siły roboczej była ograniczona. Istniały tymczasem duże możliwości pracy przy regulacji Dunaju, Cisy, osuszaniu bagien węgierskiej niziny, budowaniu kanałów, szos i kolejowych torów. Tu pracowano prymitywnymi metodami, wykorzystywano nie kwalifikacje, a siłę ludzką. Do tych robót ściągali zewsząd ludzie, których spotkało niepowodzenie w karierze zawodowej w innych dziedzinach gospodarki. W ciągu lat robotnicy zatrudnieni przy tych pracach wytworzyli swoją kulturę pracy, życia, odpoczynku, niepodobną ani do stylu życia wieśniaka, ani do stylu życia robotnika. Węgierski *kubikos* stał się robotnikiem wędrującym, nie mającym odpowiednika, jak twierdzi autor, w całej Europie, odpowiednika w sensie tak wyraźnej, ukształtowanej i zamkniętej grupy zawodowej.

Kubikosze nie rozmawiają bezpośrednio z pracodawcą, a przez swojego pośrednika. Pośrednicy to jednocześnie jak gdyby grupowi, albo majstrowie. Po zawarciu przez po-